

Vake

VARHAISKASVATUKSEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA
TURUN JA KAARINAN SEURAKUNTAYHTYMÄSSÄ

SUUNTAVIIVOJA

Varhaiskasvatustyön
kehittämiseksi

TAUSTAA LUKIJALLE

Yhteinen
Vakemme

Yhteinen Vakemme on kasvualusta seurakuntien ja yhtymän kasvatustasiain keskuksen omille kehittämissuunnitelmille ja toimintasuunnitelmille. Vake ja strategia kulkevat käsi kädessä.

Vake valmistui keväällä 2010. Sen laatimiseen ovat osallistuneet lastenohjaajat, lapsityönohjaajat, seurakuntien lapsi- ja perhetyöntekijät ja kasvatustasiain johtokunta. Turun kristillinen opisto ja kirkkoherrat ovat arvioineet tekstiä.

Vaketyöskentelyssä on jo syntynyt paljon konkreettisia kehittämisajatuksia, joita seurakunnat ja kasvatustasiain keskuksen lastenohjaajat voivat hyödyntää toiminnassaan.

Ulkoasu ja taitto Jani Käsmä

Valokuvat Jussi Vierimaa

Paino Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän monistamo

JOHDANTO

Suuntaviivoista
työkaluksi

”Lapsena oleminen on tärkeämpää kuin se, mitä lapsesta joskus tulee. Lapsuus ja koko ihmiselämä on kuin suuri seikkailu tai leikki, jonka kulkua emme aina pysty ennakkoimaan. Siksi turvallisen matkanteon apuna on hyvä olla mukana suunnitelma ja kumppaneita. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelma ja kehittämisen asiakirja on yksi sellainen.” (Vake 2008, Kirkkohallitus)

Kirkon kasvatuksen ja nuorisotyön toimikunta asetti Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelman, jonka tehtävänä oli linjata kirkon varhaiskasvatuksen kokonaisuutta ja kehittää työn sisältöjä. Kirkon yhteiseen strategiaan 2015 ”Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö” liittyvä Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelma, **Vake**, julkistettiin 3.3.2008. Asiakirjan nimeksi tuli: Lapsi on osallinen.

Kirkon Vaken tarkoituksena on kannustaa ja innostaa seurakuntia aktiivisesti suuntaamaan eteenpäin varhaiskasvatustyötä sekä laatimaan asiakirjaa hyödyntäen omia, paikallisista lähtökohdista nousevia kehittämissuunnitelmia.

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän Varhaiskasvatuksen yksikkö ja Perhetyön suunnittelu ja edistämisfoorumi (PESUE) sitoutuivat yhteisen Vaken tekemiseen. Apua suunnitelman laatimiseen saatiin monelta taholta. Kiitos kaikille osallistuneille!

Kädessäsi oleva Vake on tehty yhteistyönä ja toivomme, että siitä on hyötyä niille, jotka tekevät kirkon varhaiskasvatustyötä, suunnittelevat sitä tai tekevät päätöksiä. Toivomme, että Vakesta on hyötyä myös yhteistyökumppaneidemme kanssa käytävissä keskusteluissa. Vaken työstö on ollut prosessi, joka on saanut monta asiaa liikkeelle. Prosessin on myös jatkettava. Tämä Vake on yhteinen ponnistus varhaiskasvatustyömme kehittämiseksi. Työtä on jatkettava ja yhteistä suunnitelmaa päivitettävä säännöllisesti. Näin toimimme myös Raamatussa annetun tehtävän mukaisesti.

Raamattu on paitsi pyhää sanaa joka muodostaa kristillisen elämänmuodon ytimen, myös kertomuskokoelma muutoksesta. Jumala antoi ihmisille tehtäväksi ”viljellä ja varjella” maata (Mark. 10:13-16, Matt. 28:18-20). Annettu tehtävä pitää sisällään ajatuksen kasvusta, uudistumisesta ja kehitymisestä. Muutos on elämän jatkumisen ehto.

”Onko työmme oikeasti vaikuttavaa?”

Vaken tarkoitus ei ole käydä läpi tyhjentävästi koko kristillisen varhaiskasvatuksen perustaa ja lähtökohtia vaan kyseessä on kehittämissuunnitelma. Vastoin ennakkoluuloja suunnittelu ei lisää työtä, vaan itse asiassa helpottaa sitä. Kun suuntaviivat ovat selvillä, tulee työtä ohjailtua kuin huomaamatta oikeaan suuntaan ja lähemmäs päämäärää. Kuten sanotaan, hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Suunnittelu on työkalu myös oman työtteen määrittämiseen. Työn määrä ei lisääny työtettä tarkastelemalla. Kysymys on vain ajattelun laajentamisesta. Samalla voimme pohtia, järjestämmekö toimintaamme aidosti perhelähtöisesti vai kenties työntekijälähtöisesti. Onko työmme aidosti vaikuttavaa?

KÄSITTEITÄ

Varhaiskasvatuksen termistöä

Kristillinen varhaiskasvatus

Suomen evankelisluterilaisen kirkon kasvatustyössä kristillinen kasvatus on tinkimätön työn lähtökohta. Kristillisuus kulkee punaisena lankana läpi kaiken toiminnan. Kirkon kasvatustyössä kristillisuus ja pedagogiikka yhdistyvät, jolloin voidaan puhua kristillisestä varhaispedagogiikasta tai kristillisestä varhaiskasvatuksesta.

Varhaiskasvatus vai lapsi ja perhetyö

Seurakunnallisesta lasten ja perheiden kanssa tehtävästä työstä on pitkään käytetty nimitystä lapsi- ja perhetyö. Ympäröivässä yhteiskunnassa puhutaan samasta asiasta nimellä varhaiskasvatus. Kirkkohallitus suosittelee kirkossa käytettävän termiä kirkon varhaiskasvatus, jotta olisimme samassa linjassa yhteiskunnan kasvatuspalveluiden kanssa. Termi varhaiskasvatus sisältää myös perhetyön näkökulman, kun puhutaan kasvatuskumppanuudesta.

» Kirkkohallitus suosittelee kirkossa käytettävän termiä varhaiskasvatus.

Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuus on suhde, jossa varhaiskasvatushenkilöstö ja vanhemmat tietoisesti sitoutuvat lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Kumppanuudessa vanhemmat ja työntekijät ovat tasavertaisia, mutta erilaisia lapsen tuntijoita.

Osallisuus

Osallisuus on aktiivista ja turvallista mukanaoloa seurakunnassa. Lapsuutta ja lapsia arvostavassa kirkossa edistetään lasten toimintaa seurakunnassa ja lasten roolia aktiivisina hengellisinä toimijoina. Tavoitteena on, että lapset voivat osallistua aktiivisesti seurakuntaelämään, sen suunnitteluun ja toteutukseen ikäkaudelleen sopivilla tavoilla. Osallistumisen kautta opitaan olemaan ja elämään yhdessä.

Lapsilähtöisyys

Käsite lapsilähtöisyys on käsitteenä korvannut aikaisemmin suositun lapsikeskeisyyden. Molemmat termit tarkoittavat lapsen tarpeiden ensisijaisuutta. Ajattelun vastakohtana on aikuiskeskeisyys, joka tarkoittaa kasvatustotetta, jossa lapsi sivuutetaan ja aikuisen näkökulma ja tarpeet asetetaan etusijalle. Lapsilähtöisyys ei kuitenkaan tarkoita lapsijohtoisuutta.

Lapset eivät voi johtaa toimintaa, se on aikuisen tehtävä. Aikuisella on vastuu lapsilähtöisyyden toteutumisesta.

Perhelähtöisyys

Kirkkomme koko työtodellisuus perustuu perhetyölle. Missä tahansa kohtaamme ihmisen, niin lapsen kuin aikuisen, meidän on muistettava, että he ovat aina myös perheensä jäseniä.

” Perhe ei ole työmme kohde, objekti, vaan niin kirkon, kuin koko yhteiskunnan tärkein yhteistyökumppani.

Perheitä on monenlaisia, mutta kaikissa lapsiperheissä vanhemmuuden haasteet ovat samantapaisia. Perheellä ovat edelleen elämän tärkeimmät ja keskeisimmät tehtävät hoidettavanaan. Perhe ei ole työmme kohde, objekti, vaan niin kirkon, kuin koko yhteiskunnan tärkein yhteistyökumppani. Perhelähtöisyyden tulee olla jokaisen kirkon työntekijän tapa nähdä omaa työtään. Kirkon on tultava näkyväksi siellä missä perheet ovat ja liikkuvat.

Diakoninen työote

Kirkon perhetyössä on tärkeää muistaa, että valtaosa aikamme perheitä voi tyydyttävästi, ellei peräti hyvin. Silti vastuumme kirkon perhetyössä edellyttää, että aivan erityisesti olemme niiden perheitten rinnallakulkijoita, joiden elämään tuntuu kasautuneen kohtuuttoman paljon vaikeuksia ja elämänkuormia

Elämäнкаariajattelu

Kirkon työ on perinteisesti ollut jo pitkään työalakeskeistä. Lapsuutta on kuitenkin vaikea tiukkarajaisesti määritellä johonkin tiettyyn ikään loppuvaksi, jonka jälkeen alkaa varhaisnuoruus. Jokainen lapsi on yksilö ja kehittyy oman aikataulunsa mukaan. Tiukka lokerointi ei ole lapsen edun mukaista.

” Jokainen lapsi on yksilö ja kehittyy oman aikataulunsa mukaan.

Siksi työalojen raja-aitoja on pyrittävä hälventämään ja yhteistyötä työalojen välillä lisäämään. On myös työntekijöiden hyödyksi kohdata yhdessä lapset joustavasti näissä nivelvaiheissa.

KOKONAISVALTAINEN KASVATUS

Orientaation
hyödyntämisestä

Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisasiakirjassa on kahdeksan kehittämisen osa-aluetta. Yksi niistä on kokonaisvaltainen ja osallistava kasvatus. Oman Vake-työskentelymme edetessä huomasimme, kokonaisvaltaisuuteen ja osallisuuteen liittyviä ajatuksia sisältyy kaikkiin osa-alueisiin. Siksi ei ole tarkoituksenmukaista, että sitä käsitellään erillisenä alueena vaan kokonaisvaltaisuus kulkee punaisena lankana koko läpi koko kehittämissuunnitelman.

Kokonaisvaltainen kasvatustapa antaa lapselle yhtenäisen ja ehyen ymmärryksen uskosta, elämästä ja ympäröivästä maailmasta. Kokonaisvaltaisessa kasvatusajattelussa painottuvat kasvatussisältöjen nivoutuminen toisiinsa, vuorovaikutus aikuisen ja lapsen välillä sekä kasvatuskumppanuus lapsen perheen kanssa. Siihen liittyy myös ymmärrys lapsen osallisuudesta.

Lapselle luontaisia tapoja toimia ovat leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen. Kokonaisvaltainen kristillinen kasvatus liittyy luontevasti kaikkeen tähän ja varhaiskasvatuksen eri orientaatioihin. Orientaatiot esitellään päivähoiton Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa, Vasussa (Stakes).

Vasu on päivähoiton sisällöllisen kehittämisen ja ohjauksen väline. Kirkon Vake on sitoutunut Vasuun ja sen kokonaisvaltaiseen kasvatusajatteluun

Varhaiskasvatuksen sisällöllisiä orientaatioita ovat:

- matemaattinen
- luonnontieteellinen
- historiallis-yhteiskunnallinen
- esteettinen
- eettinen ja uskonnolliskatsomuksellinen orientaatio

Orientaatiot eivät ole oppisisältöjä, eikä lapsille aseteta tavoitteita orientaatioiden oppimiselle.

Pikemminkin ne ovat kasvattajan työvälineitä, joiden avulla voidaan rikastuttaa lapselle ominaisia tapoja toimia. Orientaatiot ovat tärkeitä työvälineitä kirkon varhaiskasvatuksessa. Niiden avulla lapsi saa kokonaisvaltaisen näkemyksen ja kokemukseen uskosta ja kristillisyydestä.

Tuokiokeskeisessä toiminnassa on vaarana pirstaleisuuden tuntu. Lapsi oppii liittämään kristillisyyden vain tiettyyn tilaan, hetkeen ja aikuiseen. Jos osaamme hyödyntää rikkaasti orientaatioita ja lapsen omia tapoja toimia, voi kokemus ja tunne kristillisyydestä parhaimmillaan seurata lapsen mukana koko hänen elämänsä.

KEHITTÄMISTAVOITTEET

Hengellisyydestä
perhelähtöisyyteen

Lapsen hengellisyyden tukeminen

Kirkon varhaiskasvatuksen työntekijän oma kristillinen ajattelutapa ja kristillisen kasvatuksen osaaminen ovat tärkeässä asemassa lapsen hengellisyyden tukemisessa. Työntekijän arvomaailma välittyy hänen työskentelyssään ja heijastuu lapsiin.

Lasta tulee tukea toimimaan hengellisesti hänelle itselleen luontaisella tavalla kokonaisvaltaisesti tutkien, ihailien, leikkien, liikkuen ja ihmetellen. Lapsella on oikeus myös hiljentymiseen ja pyhän kokemiseen arjen keskellä. Aikuisella on oltava herkkyyttä kuulla ja nähdä lapselle merkityksellisiä kysymyksiä, kokemuksia ja toimintatapoja. Kirkon varhaiskasvatuksessa luodaan merkityksellistä perustaa ja mielikuvaa uskosta ja seurakuntaelämästä, mikä vaikuttaa lapsen asenteeseen ja aktiivisuuteen kirkkoa kohtaan myöhemmin elämässä. Jos lapsella on mahdollisuus kokea hengellisyyttä elämässään ja aitoa osallisuutta kirkon toiminnassa ja sen suunnittelussa, hän voi kokea myös kristillisyyden koskettavan itseään.

Lapsen oman hengellisyyden tukemisen lisäksi, on tärkeää tukea kotia kristillisessä kasvatuksessa.

Jos vanhemmat näkevät kristillisen kasvatuksen positiivisena arvona, he toteuttavat sitä omassa arjessaan ja näin vanhempien asenne ja arvomaailma välittyy lapselle.

Lapsen hengellinen herkkyys kehittyi paitsi kotona ja seurakunnassa myös muissa varhaiskasvatusympäristöissä. Valtakunnalliset ja paikallisesti laaditut varhaiskasvatuksen perusteet velvoittavat varhaiskasvatuksen suunnittelijoita ja toteuttajia. Lapsen varhaiskasvatuksen keskeisiin sisältöihin kuuluvat eettinen ja uskonnolliskatsomuksellinen orientaatio. Seurakunnalla voi olla merkittävä rooli näistä sisällöistä käytävässä keskustelussa sekä sisältöjen toteuttamisen tukena varhaiskasvatuksen arjessa.

Lapsella on oikeus tutustua maailmaan sellaisena kuin se avautuu hänen edessään. Siihen kuuluu myös erilaiset tavat hahmottaa maailmaa ja uskoa eri asioihin. On tärkeää antaa lapsille eväitä mm. ymmärtää mitä tarkoittaa, että lapsi on kristitty. Mitä siihen liittyy ja kuuluu? Lasta on tärkeä perehdyttää hänen omaan kristilliseen traditioonsa. Yhtä tärkeää on toisaalta antaa lapsille myös eväitä kohdata toisella tavalla uskovia lapsia. Kristillisen kasvatuksen tulisi toimia siltanrakentajana, ei muurien pystyttäjänä.

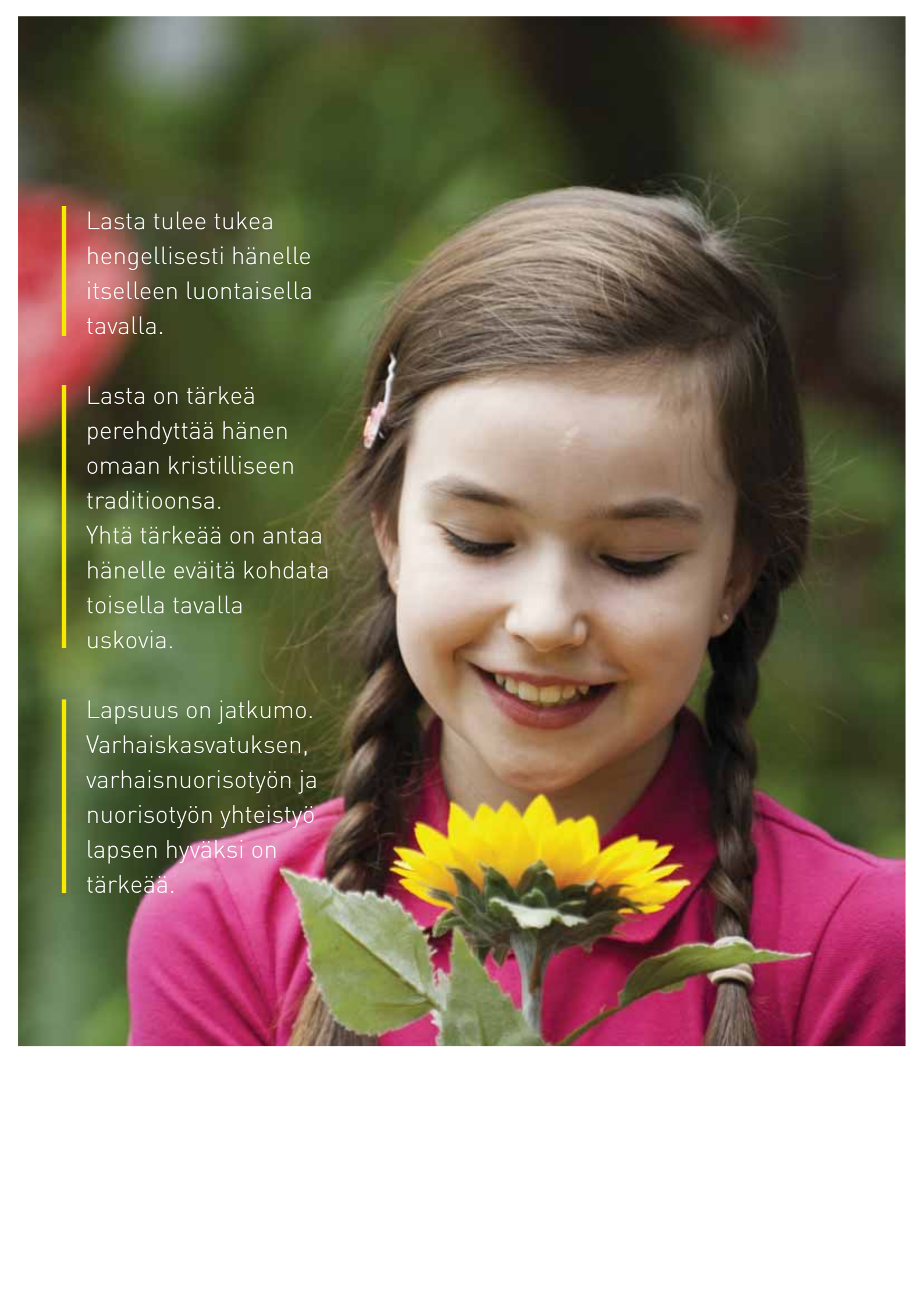
Kaikki alle 18-vuotiaat ovat lapsia. Kukin lapsi on kehitykseltään yksilöllinen, joten emme voi määritellä yksiselitteisesti ikää, johon varhaiskasvatus loppuu ja josta nuorisotyö alkaa. Kirkon varhaiskasvatuksessa voidaan kehittää lapsuuden jatkumoa yhteistyössä mm. koulujen ja nuorisotyön kanssa.

Perustehtävämme ja perinteemme ovat vahvat ja kantavat nyt ja tulevaisuudessa. Halutessamme vaikuttaa lapsen ja perheen elämässä, meidän tulee tarjota sellaista toimintaa, joka vastaa ajan henkeen ja tarpeisiin. On aika uudistua.

Lastenohjaajien ja

PESUEen kehittämisajatuksia:

- Kohtaamme perheen sen omilla ehdoilla.
- Huomioimme lasten yksilöllisyyden suuressakin ryhmässä.
- Puhumme asioista lapsen kielellä.
- Tuemme lapsen omaa hengellisyyttä lapselle omimmalla tavalla.
- Annamme aikaa ja tilaa uuden oppimiselle ja ihmettelylle.
- Osallistamme lapset ja perheet toiminnassa ja sen suunnittelussa.
- Kunnioitamme lasten ajatuksia, näkemyksiä ja tunteita.
- Järjestämme seurakunnan työtä sinne missä lapset ovat, kouluihin ja päivähoitoon.

Lasta tulee tukea hengellisesti hänelle itselleen luontaisella tavalla.

Lasta on tärkeä perehdyttää hänen omaan kristilliseen traditioonsa. Yhtä tärkeää on antaa hänelle eväitä kohdata toisella tavalla uskovia.

Lapsuus on jatkumo. Varhaiskasvatuksen, varhaisnuorisotyön ja nuorisotyön yhteistyö lapsen hyväksi on tärkeää.

Varhaiskasvatuksen viestinnän kehittäminen ja julkisuuskuva

Varhaiskasvatus on koko kristillisen työn perusta. Varhaiskasvatuksen toimintamuotojen avulla voidaan saada yhteys koko perheeseen ja ohjata heitä myös seurakunnan muihin toimintoihin. Lapsena saadut mielikuvat kristillisyydestä kantavat läpi elämän.

Mielikuvaan kirkon varhaiskasvatuksesta vaikuttavat erilaiset vuorovaikutustilanteet, joita tapahtuu perheen, muiden toimijoiden ja työntekijöiden välillä. Luottamuksellisen suhteen syntyminen työntekijän ja lapsen välille on erittäin tärkeää. Mitä läheisemmäksi aikuinen tulee, sitä enemmän lapsi tai nuori uskaltaa tuoda tunteitaan esille. Jos haluamme vaikuttaa lapsen ja nuoren elämässä, on säännöllisellä toiminnalla ja tutulla aikuiskontaktilla suurempi vaikuttavuus, kuin sattumanvaraisella kohtaamisella esimerkiksi kerran vuodessa järjestettävässä tapahtumassa.

Julkisuuskuvan vahvistaminen on mahdollista valtakunnallisissa ja paikallisissa medioissa, kirkon varhaiskasvatuksen omissa materiaaleissa sekä kirkollisessa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa. Seurakunnan varhaiskasvatus tavoittaa paljon lapsia ja näiden perheitä, siksi positiivista julkisuuskuvaa voi heidän joukossaan helposti kasvattaa.

Suurena haasteena on kuitenkin se, että myös niitä lapsia ja perheitä on nykypäivänä paljon, joita toimintamme ei tavoita. Heidät voimme kohdata vain, jos kirkko pystyy vastaamaan ajan henkeen ja tarpeisiin, eikä jää kiinni menneeseen. On hyväksyttävä, että kaikki eivät halua osallistua toimintaan ja mietittävä uusia tapoja kohdata perheitä. Myös heidät on otettava huomioon, sillä kristilliseen kasvatukseen on oikeus kaikilla seurakunnan jäsenillä.

On tärkeää tiedottaa toiminnasta ajoissa ja sisällyttää mainontaan viesti siitä, että seurakunnissa työskentelee kasvatuksen ammattilaisia. Tehokkaaseen viestintään tarvitaan yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

Lastenhojaajien ja PESUEen kehittämisajatuksia:

- Teemme yhteistyötä muiden työalojen ja yhteistyökumppaneiden kanssa lasten ja perheiden hyväksi.
- Vältämme päällekkäisyyksiä varhaiskasvatuksen toiminnoissa seurakuntayhtymän sisällä -> tiedotus ja yhteistyö
- Teemme työmme näkyväksi sekä seurakunnan sisällä, että ulkopuolella.
- Teemme tunnetuksi kirkon varhaiskasvatuksen ammattilaisten ammattitaitoa.

Kristillinen varhaiskasvatus tulee nähdä kirkon kristillisen työn perustana.

Kaikilla seurakunnan lapsiperheillä on oikeus kristilliseen kasvatukseen, myös niillä, jotka eivät osallistu kokoavaan toimintaan.

Viestinnän tulee olla monipuolista ja laaja-alaista.

- Mainostamme selkeästi ja kiinnostavasti.
- Toivotamme kaikki tervetulleiksi toimintaamme. Se näkyy myös mainonnassamme.
- Toteutamme ryhmätoimintaa myös marginaaliryhmille.
- Tuomme esille seurakunnan varhaiskasvatusosaamista esim. varhaiskasvatuksen oman julkaisun (perheille jaettavaksi) avulla.
- Vahvistamme yhteistä varhaiskasvatusta PESUEessa.

Lapsen odotukseen ja kasteeseen liittyvän yhteydenpidon kehittäminen

Kastaessaan seurakunta sitoutuu tukemaan kastettua lasta ja hänen vanhempiaan ja kummejaan kristillisessä kasvatuksessa ja opetuksessa. Kaste keskustelussa ja kasteessa, papilla on mahdollisuus kertoa perheelle kirkon varhaiskasvatuksen toiminnoista ja saada perhe mukaan seurakunnan toimintaan. Kasteen kautta syntyvää yhteyttä perheeseen on syytä vahvistaa yhteistyössä seurakunnan eri työntekijäryhmien ja työalojen välillä. Kirkolla on velvollisuus pitää yhteyttä kaikkien kastettujen lasten perheisiin, myös niihin, joita kokoava (kerhot, tapahtumat yms.) toiminta ei tavoita.

Lapsen syntymä uusine vastuineen hermistää monet vanhemmat pohtimaan elämän syvempää merkitystä. Voidaan puhua, että vanhemmilla on tiettyjä herkkyyskausia, jolloin seurakunnan tulisi olla läsnä ja helposti tavoitettavissa. Näitä herkkyyskausia ovat esim. lapsen odotukseen ja syntymään liittyvät kaudet, vanhempainloma, päivähoiton ja koulun aloitus, lapsen eri kehitysvaiheet jne. Näiden kausien aikana perhe usein kaipaa vertaistukea ja rohkaisua.

Kirkkovuoden juhlapyhinä perhe voi myös kaivata tukea kristillisten tapojen ylläpitoon. Herkkyyskausiin liittyen seurakuntien tulisi vakiinnuttaa toimintatapa, jolla pidetään säännöllistä yhteyttä perheeseen ennen ja jälkeen kasteen herkkyyskaudet huomioiden.

Perheet on mahdollisuus kohdata jo lapsen odotusvaiheessa, ensimmäisen tärkeän herkkyyskauden aikana tekemällä tiivistä yhteistyötä mm. neuvolan kanssa. Näin perhe voi sitoutua seurakuntaan jo ennen lapsen syntymää ja tällä voi olla tärkeä merkitys myös kastepäätöstä tehtäessä.

Lastenohjaajien ja PESUEen kehittämisesajatuksia:

- Kehitämme neuvolayhteistyötä.
- Tapaamme perheitä jo hyvin varhain, ensimmäisenä herkkyyskautena.
- Kutsumme lasta odottavat perheet yhteiseen tapahtumaan.
- Järjestämme vauvakahviloita, perhekerhoja ja vauva- ja taaperokirkkoja.
- Luomme kontaktin srk:n alueelle muuttaneeseen perheeseen.
- Vakiinnutamme toimintatavan kasteen yhteydessä tehtävään yhteistyöhön.

Lapsiperheisiin pidetään yhteyttä säännöllisesti lapsen ja perheen herkkyyskaudet (alkaen lapsen odotuksesta) huomioiden.

- Pidämme säännöllistä yhteyttä perheeseen esim. sähköisesti ja kirjeitse.
- Tuemme kummeja tehtävässään (esim. kummin käsikirja, kummin ja kummilasten leirit)
- Lähetämme seurakunnilta materiaalipaketti kotiin, jonka avulla tuetaan perheen kristillistä kasvatusta.

Lapsinäkökulma otetaan huomioon kaikessa seurakunnallisessa työssä ja päätöksenteossa

Lapsen oikeuksien toteutuminen kirkossa

Lapset ovat rikkaita kyvyiltään, resursseiltaan ja osaamiseltaan. Lapset tarvitsevat aikuisia, jotka näkevät heidät, kuuntelevat, antavat haasteita ja auttavat ylittämään rajojaan.

Lasta ja lapsuutta arvostava seurakunta kuulee, näkee ja ottaa jokaisen lapsen tosissaan huomioon kirkon jäsenenä. Tämän vaikutukset liittyvät kaikkeen seurakunnalliseen toimintaan jumalanpalveluselämään, tilaratkaisuihin, kirkolliseen kieleen, toiminnallisiin painotuksiin ja päätöksentekoon. Lapsen oikeuksilla turvataan lapsen kasvua, kehitystä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Vastuu lapsen oikeuksien toteutumisesta on aikuisilla.

Hyvin monella seurakunnallisella päätöksellä on vaikutusta lapsen elämään, siksi päätöksenteossa ja työssä on aina huomioitava lapsinäkökulma. Tämän työn tukena seurakuntayhtymässämme on päätösten lapsivaikutusten arviointiryhmä. Kirkkohallituksessa valmistellaan asiasta ohjeistusta ja työvälineitä seurakunnille.

Lastenhojaajien ja PESUEen kehittämisajatuksia:

- Teemme kirkon osaksi arka siellä missä perheet ovat.
- Otamme lapsinäkökulman huomioon, kun teemme lapsia koskevia päätöksiä.
- Pidämme lasta aktiivisena toimijana.
- Pyrimme luomaan hyvän vuorovaikutussuhteen lapsiin.
- Huolehdimme siitä, että lapset ja perheet ovat osallisena toiminnassamme sen suunnittelusta lähtien.
- Tarjoamme perheille monipuolisia tapoja kohdata kristillisyyttä.
- Teemme yhteistyötä työalasta riippumatta.
- Ryhmäkoot mitoitamme sellaisiksi, että työntekijällä on mahdollisuus lapsen äänen kuulemiseen.
- Tarjoamme työntekijöille koulutusta ja tukea erilaisten lasten kohtaamiseen.

Perhelähtöisen ja diakonisen työotteen vahvistaminen

Perhe on kirkon keskeisin kumppani varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatus on näin ollen perhetyötä. Perhe on kokonaisuus, jossa kaikki perheenjäsenet vaikuttavat toisiinsa. Perheitä on monenlaisia, mutta kaikissa lapsiperheissä vanhemmuuden haasteet ovat samantapaisia. Perheen toiveiden tulee näkyä ja kuulua toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Perhetyö on perinteisesti jaettu ongelmia ennaltaehkäisevään ja korjaavaan perhetyöhön. Jaon ei tarvitse olla näin karkea. Perhetyössä yhdistyvät seuraavat näkökulmat (Kirkkohallitus 2009):

Ilo ja oppiminen: Perheiden kanssa tehtävässä työssä yhdessäolo ja yhteys toisiin on itsessään arvokasta. Perhetyössä toimitaan ilon ja oppimisen kentässä, kun tehdään asioita yhdessä.

Vahvistaminen: Vahvistavaa näkökulmaa perhetyössä kuvaa vaativien elämänvaiheiden ennakointi. Vahvistamista tai olemassa olevan lujittamista tarvitaan esimerkiksi ensimmäisen lapsen syntymän yhteydessä, murrosikäisen perheessä ja tyhjän pesän vaiheessa.

Varhainen tuki: Perheen varhaisen tuen tarpeen huomaaminen ja siihen reagoiminen on ensiarvoisen tärkeää työssämme. Varhaisella ja viisaalla asioihin puuttumisella ja ammattiavun piiriin ohjaamisella estetään tilanteen paheneminen ja autetaan lasta ja hänen perhettään.

Ongelmien työstäminen ja kriisiapu: Eriasteiset vaikeudet muuttuvat usein monimutkaisiksi ongelmiksi, jos niitä ei tietoisesti käsitellä. Osalla kirkon työntekijöistä on ammatillista osaamista pidempiaikaisen terapeutin prosessin ohjaamiseen tai rinnalla kulkemiseen. Kaikilla työntekijöillä tulisi olla perustietous siitä, miten toimia välittömänä lähimmäisapuna äkillisissä kriisitilanteissa tai mihin kriisissä oleva tulisi ohjata saamaan lisätukea.

Edellä mainitut neljä näkökulmaa eivät ole kaikenkattavia. Todellisuudessa perhetyö ja perheiden elämä on laajempaa ja syvempää - näkökulmia ja tilanteita on enemmän. Joskus yhdessä kohtaamistilanteessa voi olla kaikkia näkökulmia läsnä.

Diakoninen työote tarkoittaa ennen kaikkea lasten ja perheiden kokonaisvaltaista tukemista lähellä heitä. Sen tehtävänä on tukea perheitä ja lapsia joiden kannettavaksi kasautuu paljon vaikeuksia. Diakoninen työote on hyvä ottaa käyttöön kaikissa seurakuntien työmuodoissa. Silloin, jos työntekijä ei itse voi auttaa perhettä, on palveluohjaus tärkeää, jotta perhe ei jää yksin.

Lastenohjaajien ja PESUEen kehittämisaatuksia:

- Kehitämme seurakuntien, Diakoniakeskuksen, Kasvatusasiain keskuksen ja Perheasiainneuvottelukeskusten yhteistyötä.
- Perhekirkot järjestämme niin, että ne ovat vuorotellen seurakunnissa, jotta joka sunnuntai olisi jossain seurakunnassa perhekirkko.
- Suunnittelemme yhdessä mm. kaupungin ja järjestöjen kanssa perheiden palveluita (tasapuoliset, monipuoliset, ei päällekkäiset).
- Tehostamme tiedottamista perheisiin.
- Kehitämme yhteistyötä lastenohjaajien ja diakonien välillä.
- Edistämme perhelähtöistä työtettä.

Perhelähtöisyyden tulee olla jokaisen kirkon työntekijän tapa nähdä omaa työtään.

Vuorovaikutuksen lisääminen kirkon varhaiskasvatuksessa/-sta

Kasvokkain tapahtuvat vuorovaikutustilanteet ovat merkittäviä kohtaamisia työntekijöiden ja perheiden välillä. Niissä rakentuu perheen suhde seurakuntaan. Perheiden kohtaamisia tapahtuu paitsi kasvokkain, myös yhä laajemmalla kentällä, sillä nuoret perheet ovat uudenlaisia median käyttäjiä. Heidän medialukutaitonsa on toisenlaista, kuin aiemmillä sukupolvilla. He myös käyttävät yhä enemmän aikaa mediavälineiden parissa. Tähän uudenlaiseen mediankäyttöön on vastattava myös kirkon varhaiskasvatuksen piirissä. Kirkon työntekijän on hyväksyttävä se, että nykyajan perheiden tarve on mm. sosiaalisissa medioissa toimiminen, vaikka se ei työntekijän itsensä mielestä olisikaan tärkeää. Kirkon varhaiskasvatuksen on oltava läsnä siellä missä perheet ovat.

Sosiaalisen median kenttä on laaja ja useat perheet käyttävät sen palveluja monipuolisesti. Tärkeätä olisi hahmottaa ne keskeiset sosiaalisen median osat, joissa kirkon työntekijä pysyy kohtaamaan mielekkäästi perheitä.

Tarkoituksena ei ole, että jokainen työntekijä istuu internetissä keskustelemassa perheiden kanssa, vaan keskitetysti voidaan palvella perheitä niillä sosiaalisen median alueilla, joissa he kokevat kohtaamisen turvallisiksi. Yhteistyöllä on suuri merkitys sosiaalisen median kautta tapahtuvassa vuorovaikutuksessa.

Lastenohjaajien ja PESUEen kehittämisajatuksia:

- Panostamme kasvokkain tapahtuviin vuorovaikutustilanteisiin.
- Jaamme hyviä ideoita muille. Perustamme internetfoorumeita/Olemme mukana näissä foorumeissa.
- Lisäämme viestintää ja yhteistyötä tiedotustoimiston kanssa.
- Tehostamme yhteistyötä muiden seurakunnan työntekijöiden kanssa
- Tehostamme yhteistyötä päivähoidon, koulujen, neuvoloiden, järjestöjen ja urheiluseurojen kanssa.
- Keräämme systemaattisesti palautetta toiminnasta ja hyödynnämme palautetta.
- Huomioimme osallisuuden jo suunnittelussa.

Kirkon varhaiskasvatuksen on oltava läsnä siellä, missä perheet ovat.

Kirkon varhaiskasvatustoiminta kiinnostavana työtehtävänä

Kirkon varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttaa merkityksellisesti motivoitunut, sitoutunut ja ammattitaitoinen työntekijäkunta. Onnistuneen työn lähtökohtia ovat työtehtävän selkeys ja työtä vastaava palkka. Huomiota on kiinnitettävä lastenohjaajaksi opiskelevien sitouttamiseen kirkon työhön ja heidän rekrytointiinsa. Avainasemassa ovat työssäoppimisjaksojen positiiviset mielikuvat ja kokemukset seurakuntatyöstä. Lastenohjaajan työ on monipuolista, itsenäistä ja vastuullista. Siihen sisältyy mahdollisuus oman työn kehittämiseen. Opiskeluvaiheessa oleville työelämäjaksot ovat merkittäviä. Ne voivat olla jopa käännteentekiviä, jos opiskelija saa positiivisia kokemuksia harjoitteluajalta.

SUUNNITELMAN SYNTYMINEN

Näin varhaiskasvatuksen suunnitelma syntyi
Lähdeluettelo

Yhteistyö Turun kristillisen opiston kanssa on keskeistä. Lapsi- ja perhetyön perustutkinnossa on kristillisen kasvatuksen tutkinnonosa, joka on hyvä mahdollisuus yhteistyön kehittämiseksi monin tavoin (mm. yhteiset projektit ja opinnäytetyöt).

Motivoituneet, sitoutuneet ja ammattitaitoiset työntekijät ovat merkittävä laatutekijä kirkon varhaiskasvatuksessa.

Työssäoppimisjaksot ovat sekä opiskelijoille että työyhteisöille merkittäviä.

Suunnitelman syntyminen

Toukokuu 2008 Vake-koulutus lastenohjaajille ja PESUEelle
10.8. 2009 Lastenohjaajien koulutuspäivä, johdanto Vakeen, itsenäistä Vake-työskentelyä
14.8.2009 Lastenohjaajat työskentelivät Vake-kysymysten parissa ryhmissä
20.8.2009 PESUE ja kirkkoherrat työstivät Vake-kysymyksiä Perhetyön neuvottelupäivässä
15.9.2009 Varhaiskasvatuksen yksikön toimiston tiimi työsti Vaken kysymyksiä
13.10.2009 Kirkkoherroilta pyydettiin sähköpostitse kommentteja Vakeen liittyen.
5.1.2010 Lastenohjaajien koulutuspäivässä tarkasteltiin ja muokattiin Vaken tekstiä.
20.1.2010 PESUEen kokouksessa tarkasteltiin ja muokattiin Vaken tekstiä
2.2.2010 Kristillisen opiston edustajat arvioivat Vaken sisältöä

Prosessia on peilattu muiden seurakuntayhtymien ja seurakuntien Vake-prosesseihin Vake-koulutuksessa 2009-2010.

Lähteet

Kalliala Marjatta 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa. Helsinki: Gaudeamus

Kirkkohallitus/Kirkon kasvatusta ja nuorisotyö 2008. Lapsi on osallinen. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissasiakirja.

Kirkkohallitus 2009. Minäkö perhetyön tekijä? Suuntaviivoja perhelähtöisen työtteen vahvistamiseen seurakunnassa. julkaisu 2009:10

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän perhetyön suunnittelu ja edistämisfoorumi PESUE 2009. Perhetyön työkalupakki- avuksi perhetyön suunnitteluun ja toteutukseen.

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän Varhaiskasvatuksen yksikön strategia 2008-2011.

Stakes 2005. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelma perusteet.

MISSÄ JA MITEN?

Käytät kädessäsi olevaa VaKea?

Voit aloittaa työvuoden toimintasuunnitelman laatimisen/ arvioinnin työvuottasi Vakea lukemalla. Miten Vaken tavoitteet toteutuvat/toteutuivat työvuodessasi?

Arjen työn keskellä on hyvä välillä istahtaa ja pohtia omaa työtä. Tähän pohdintaan Vake on hyvä apuväline.

Vake on hyvä väline myös yhteistyötilanteissa. Sen avulla voit kertoa työmme tavoitteista ja linjauksista perheille, seurakuntien eri työalojen työntekijöille ja yhteistyökumppaneille.

Työkokouksissa Vake palvelee yhteistä keskustelua varhaiskasvatuksen asioista ja roolista omassa seurakunnassasi ja työyhteisössäsi.

Vake voi auttaa sinua koulutuksen suuntaamisessa.

Vake on apuna uuden työntekijän perehdyttämisessä ja opiskelijan ohjaamisessa. Vaken avulla kristillisen varhaiskasvatuksen linjaukset tulevat tutuksi.

Miten muuten hyödynnät Vakea?
Pidä Vake lähelläsi!

Turun ja Kaarinan
seurakuntayhtymä

